

УДК 332.025.15

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

О. В. Соловей

студент 4 курсу, група ПЦБ-42, навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Науковий керівник – к.е.н., доцент В. В. Ступницький

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Наведені результати дослідження оцінюють енергоефективність сучасної національної економіки та відображають стан реалізації заходів щодо підвищення енергозбереження. Ключові слова: енергозбереження, енергоємність, механізм суперперфоманс-контракту.

Приведенные результаты исследования оценивают энергоэффективность современной национальной экономики и отображают состояние реализации принятых мер по повышению энергосбережения. Ключевые слова: энергосбережение, энергоёмкость, механизм суперперфоманс-контракта.

The results of the study evaluated the energy efficiency of modern national economy and reflect the state of implementation of measures to improve energy efficiency.

Keywords: energy conservation, energy intensity, mechanism superperforms contract.

За рахунок розвитку науки та техніки відбуваються докорінні зміни в технології виробництва та в будівництві зокрема. Загалом для будівництва висувається єдиний базовий критерій – підвищення енергоефективності, в першу чергу, у житлових будівлях. І це є невід'ємною умовою сучасності, адже постійно прослідковується зростання цін на енергоносії, а це спричиняє зростання кошторисної вартості будівництва, а відтак і вартості експлуатації будівель. Слід дуже прискіпливо враховувати і проблеми газового ринку України після втрати Криму та військові конфлікти у районі добування природного газу на сході України.

Проблеми підвищення енергозбереження будівництва розглядають досить широко як в світі, так і в Україні. В.Я. Керш аналізує енергозберігаючі технології в міському будівництві [1]. В. Маляренко досліджує фундаментальні закономірності енергозбереження [2]. Російський науковець Ю. Матросов досліджує проблему енергоефективності на російському будівельному ринку [3]. Сорока Р. аналізує механізми фінансування екобудівництва та енергозбереження із зарубіжних фондів [4].

На жаль, комплексна оцінка сучасного енергозбереження фактично відсутня. Тому метою дослідження є визначення основних критеріїв щодо оцінки енергоефективності та визначення головних проблем щодо практики впровадження енергозбереження.

Відповідно поставлені завдання оцінити тенденції в нормативному забезпеченні вітчизняної енергоефективності та вказати перспективу розвитку енергоефективності сучасної вітчизняної економіки.

В сучасній економіці підвищення енергоефективності можливо, перш за все, за рахунок дієвого державного управління, яке направлене на ефективне використання енергії. І в сучасних українських реаліях це вже нагальна вимога продиктована політико-економічними аспектами нашого життя. Тільки держава шляхом виваженої, законодавчої, гнучкої цінової,

тарифної та податкової політики може забезпечити дієздатність фінансового механізму енергозбереження. Першочергово дане державне врегулювання реалізується за рахунок виваженої законодавчої бази.

Верховною Радою була розроблена і затверджена Комплексна державна програма енергозбереження України на період до 2010 року. Згідно якої ідея енергозбереження полягає в тому, щоб зменшити затрати на енергозбереження шляхом проведення жорсткого режиму економії у будівельному секторі та інших галузях народного господарства.

Створена і діє Українська інвестиційна енергозберігаюча кампанія УкрЕСКО, яка кредитує ряд проектів із зниження витрат енергії, в тому числі і для опалення будівель. Робота ЕСКО в бюджетній сфері вимагає проведення досить складних і тривалих тендерних процедур. Спрощення цих процедур можливе і на це вказує досвід США. Так у цій країні розроблений і схвалений Конгресом механізм суперперфоманс-контракту. Він дозволяє федеральним організаціям заключати окремі угоди в рамках великого контракту з невизначеним терміном дії і невизначеним обсягом робіт. Такі рамкові контракти заключаються з окремими ЕСКО на конкурсній основі. Це дозволяє прискорити виконання робіт у сфері підвищення енергоефективності в бюджетній сфері. Механізм суперперфоманс-контракту в останні роки в США дав можливість залучити приватні інвестиції для виконання контрактів в обсязі, що забезпечує річну економію ПЕР на рівні 1 млрд. доларів у вартісному виразі. У 2013 році її мали приватизувати з метою підвищення віддачі її діяльності, проте через політичні події та зміну влади у країні процедура приватизація призупинена, а проблеми державного управління щодо енергозбереження перейшло у площину жорсткої економії природного газу.

Щодо останніх нормативних документів, то була розроблена і затверджена галузева програма підвищення енергоефективності у будівельній галузі на 2010 - 2014 згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 N 1567-р "Про програми підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів" [5]. У Програмі представлено дані аналізу існуючого стану з забезпечення енергоефективності в будівельній галузі, на підставі яких визначено пріоритетні напрямки реалізації державної політики енергозбереження, шляхи максимального використання резервів економії паливно-енергетичних ресурсів у галузі, сформовано комплекс організаційних, технічних та економічних заходів взаємопов'язаних за ресурсами, виконавцями та строкам реалізації, які направлено на підвищення енергоефективності будівельної галузі. Очікувана Україною Галузева програма передбачає гармонізацію національної нормативної бази з вимогами Євросоюзу щодо енергоефективності будівель входження до європейського простору передбачає прийняття загальноєвропейських правил та шляхів їх реалізації, а також основою реалізації Енергетичної стратегії України до 2030 р. в будівельній галузі. Галузевою програмою також враховується комплексність європейських підходів щодо економії природних ресурсів, їх раціонального використання та реалізації заходів із забезпечення Кіотського протоколу.

Проаналізуємо реалізацію енергозбереження на прикладі Волинської області, адже дана область українського Полісся відносно забезпечена власними енергетичними ресурсами. Так, вугільна галузь Волинської області залишається складовою господарського комплексу. Нині в області функціонують 4 вугледобувні шахти ДП "Волиньвугілля", які щороку видобувають понад 500 тис. тонн вугілля. Їх технічне і фінансове становище залишається надзвичайно складним (знос основних фондів перевищує 55 відсотків), а недостатнє фінансування галузі не забезпечує введення в дію нових лав і не дозволяє істотно збільшити обсяги вуглевидобутку.

Враховуючи, реалії української політики та розгортання військових дій, прийняті програми як на рівні держави, так і регіонів, однозначно, виконані не будуть, адже фінансування зведене до мінімуму.

На рівні країни енергоємність України лишається вкрай низькою. Міжнародний досвід вказує єдине, що ліберальна економіка не в змозі вирішити проблему енергоефективності в національних масштабах. Незаперечних успіхів у цій сфері досягли ті країни, де її вирішення поставлене на рівень державної політики. Саме в цих країнах стали рекордними на міжнародному рівні показники добробуту населення. Наприклад, у Данії після першої енергетичної кризи 1973 року взагалі було прийнято важливе політичне рішення про те, що весь енергетичний сектор повинен підлягати державному управлінню й плануванню.

Роль державного регулювання вітчизняної енергоефективності відслідковуємо через показники енергоефективності стосовно ВВП. Протягом 1991-1997 років відбуваються зміни у законодавчо- нормативній базі, які дали можливість понизити енергоємність вітчизняного виробництва. Інший період 2001-2006 роки коли енергоємність знижується і це зниження є реакцією на законодавчо-нормативні зміни, але не слід випускати й те, що в цей період економіка України знаходилась в стадії росту. Тобто в даному періоді пріоритетним чинником виступає зростання ВВП. Тому ці зміни були визнанні як еволюційне «енергозбереження», вплив державної політики на цей процес був мінімальний. Якщо розглядати період незалежності України то показник енергоємності неуклінно скорочується.

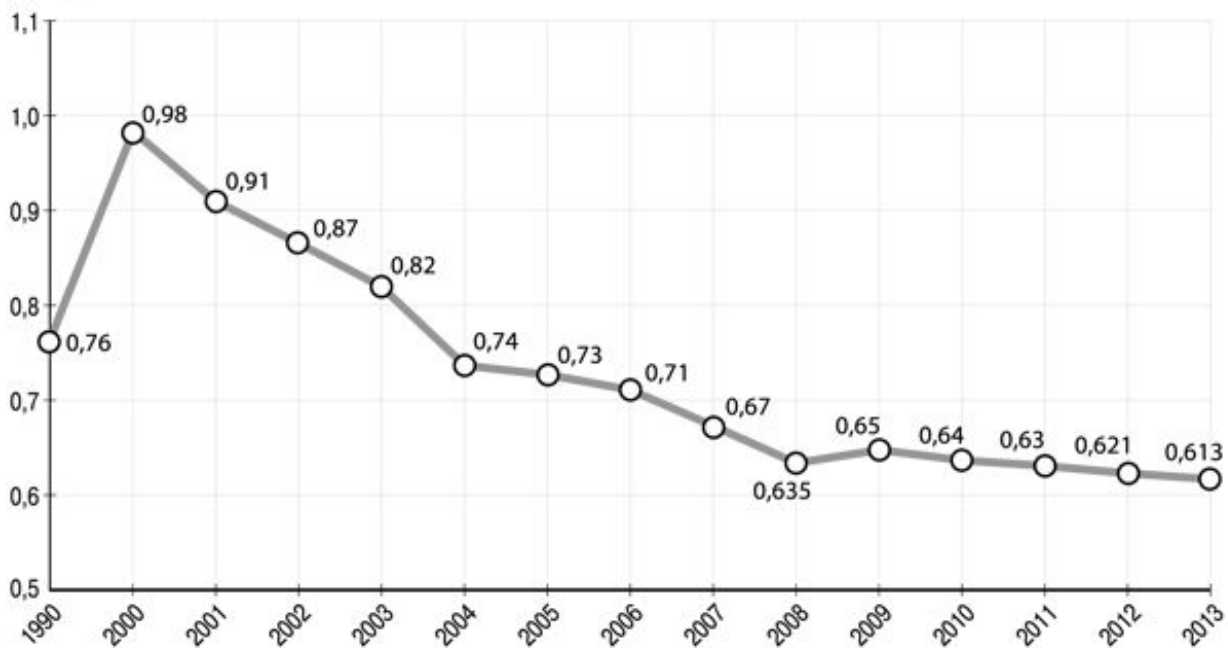

Рисунок. Динаміка енергоємності в Україні (в цінах 2002 р.) в період незалежності [7]

На 2014 рік бюджетне фінансування програми буде ще скупішим, практично буде припинено. Проте спільно з регіонами підготовлено 49 проектних пропозицій на загальну суму близько 1,3 мільярда гривень. Ці проекти реалізовуватися будуть, виключно, за рахунок залишків коштів, отриманих раніше до спеціального фонду держбюджету від Євросоюзу на підтримку Енергетичної стратегії України. А також за рахунок другого траншу, виділеного ЄС на дані цілі в грудні 2013 року — всього близько 500 мільйонів гривень. Крім того, з 2010 року на 1 гривню бюджетних коштів, витрачених на підвищення ефективності і енергозбереження, припадає в середньому 19 гривень інвестицій [7]. І якщо враховувати

сучасне політико-економічне становище України, то очікувати нові інвестиційні надходження зокрема й у енергозаощадження не слід.

Відповідно радикальним рішенням кабінету міністрів в такій ситуації є скорочення частки енергоємних галузей України та зробити країну світовим постачальником продовольства. «У довгостроковій перспективі уряд планує змінити структуру української економіки, зменшивши питому вагу енергоємних галузей», – цитує першого заступника міністра економічного розвитку та торгівлі А. Максюту прес-служба Мінекономіки [8].

Для раціонального використання матеріальних і енергетичних ресурсів та підвищення енергозбереження, особливо житлово-комунального сектора України, необхідне відповідне економічне обґрунтування та розробка сучасної науково-нормативної бази, яка б реально оцінювала політико-економічну ситуацію в державі.

Інвестиційна складова енергозбереження практично припиниться, адже припиняється і бюджетне фінансування. Місцеві бюджети надто слабкі, щоб реалізовувати хоча б і прості відповідні програми. Державних грошових ресурсів практично немає, а країна знаходиться на межі економічного колапсу. Головна енергетична проблема України – це забезпечення на мінімальному рівні запасами природного газу. Проте, реально це не вирішується, а відтак проблеми енергозбереження зводяться чисто до політичних аспектів.

1. Керш В. Я. Енергозберігаючі технології у міському будівництві і господарстві: Навч. посіб. – Одеса : Астропринт, 2007. – 124 с.
2. Маляренко В. А. Основи теплофізики будівель та енергозбереження: Підручник. - Харків: «Видавництво САГА», 2006. - 484 с.
3. Матросов Ю. А. Повышенная теплозащита и энергоэффективность зданий : проблемы и решения. Опыт России /Budownictwo o zoptymalizowanym potencjale energetycznym. Czestochowa, 2007. – S. 201-217.
4. Сорока Р. Програма енергозбереження для бюджетної сфери і населення Львівської області – підсумки виконання у 2006 році та основні заходи на 2007 рік (Львів, 7-8 грудня 2006 р.) / Упорядник Кульчицький І. І. – Львів, ЛьвівЦНТЕІ, 2006. – 121 с.
5. Галузева Програма підвищення енергоефективності у будівництві на 2010-2014 роки. Київ 2009 р.
6. Регіональна програма підвищення енергоефективності Волинської області на 2011 – 2015 роки. Луцьк - 2011. Режим доступу: www.esco.od.ua/wp-content/.../03/proekt_programi_eef-2015_skor_var.doc.
7. Віталій Княжанський Енергоємність української економіки зменшується. [Електронний ресурс]: День. Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/ekonomika>.
8. Уряд планує скоротити енергоємні галузі – Максюту. [Електронний ресурс] Радіо Свобода. Новини. Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25442040.html>